

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Medvlla Theologiæ Moralis

Busenbaum, Hermann

Monasterii Westphaliæ

Cap. I. De furto.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40957

TRACTATUS V.

De VII. Præcepto.

Non Furtum facies.

Cum hoc prohibeatur omnis injusta damnificatio in bonis proximi, quæ fit 1. per furtum, & rapinam. 2. per omissionem reparationis damni illati. 3. per iniquitatem contractuum; de his tribus hic agendum.

CAPUT I.

De Furto.

DUBIUM I.

Quid sit furtum, & quale peccatum?

Resp. Est occulta & injusta rei alienæ ablatio, invito rationabiliter domino. Quod si res sit sacra; dicitur Sacrilegium, de quo supra. Si aperte cum vi fiat, est Rapina, à furto specie distincta. Licet autem furtum cæteris paribus, quàm rapina levius sit, & ex genere suo minimum inter ea, quæ circa proximum committuntur, est tamen mortale, si quantitas sit notabilis. *Ita communiter omnes, v. Bon d. 2. q. 8. Unde resolves.*

I. Qui alienum accipit per jocum, vel ob bonum aut commodum illius, à quo accipit, non furatur: v. g. si uxor auferat marito pecunias, ne ludis aut commestationibus prodigat; aut vinū, ne inebrietur, aut librum hæreticū ne legat; aut famulus

det

det eleemosynam non nimis magnam valde indigenti, in qua dominus rationabiliter non sit inuitus, à quo tamen ob verecundiam vel aliam causam non ausit petere, v. *Less. l. 2. c. 12.*

II. Qui pro se, vel alio in extrema necessitate constituto, alienum accipit, quantum necessariū est, nec furatur, nec tenetur restituere postea sic absumptum; si quidem re & spe indigens fuit. Idē docent *Less. l. c. d. 12. Malderus, Dian. &c.* de necessitate gravi. Verum id probabilius alii negant, cum *Laym. l. 3. t. 3. p. 1. ca. 1. num. 7. ex S. Th. 2. 2. q. 66. a. 7. Sylv. Angl. vid. Dian. to. 1. p. 2. t. misc. Ref. 20. C. Lugo d. 16. f. 7.*

III. Nec item furatur, qui accipit in compensationem justam, si aliter sibi debitum accipere nequeat, v. gr. si famulus justum stipendium non possit aliter obtinere; vel inique inductus sit, ad serviendū iniquo pretio, v. *Lay. l. c. & Tol. l. 5. c. 15.*

DUBIUM II.

Quid sit quantitas notabilis ad mortale peccatum?

Variae ea de re sunt sententiae. *Nau.* nimis scrupulosè statuit medium regalem; alii nimis laxè 100. aureos: moderatius *Tol. Med. Less. &c.* duos regales; et si minus sufficiat, si notabiliter noceat.

Resp. Eanon mathematicè, sed mortaliter metiendā est, non tantum ex valore rei ablatae, sed etiam ex circumstantiis personae cui infertur, si nimirum ei grave damnū inferatur, aut saltē charitas Christiana graviter lēdatur: quomodo respectu valde divitis, imò etiā Regis, un^o vel alteraure^o nota-

v. 36. Inn. XI.

tabile quid videtur; respectu verò mediocritet divitum, quatuor circiter regales, sive medius imperialis, respectu mechanicorum duo, respectu pauperis, unus. *Ita nunc plerique cum Bonac.* Unde resolves,

I. Grave peccatum est auferre rem parvam domino valde proficuum, v.g. sartori acum, quam unicam habet, nec habere aliam potest, qua se alat. *Less. l. 2. c. 12. d. 8.*

II. Grave item est (etsi non in specie furti) si fur ficiat ex jactura rei parvæ domino secururam valde magnam molestiam, v.g. quia valdè ad eam afficiebatur, nec similis recuperari potest: nisi tamen res sit nullius prorsus momenti, *vid. Bon. 2. q. 8. p. 1.*

III. Plus requiritur ad notabilem quantitatem in reb. quæ ultrò proveniunt, & sunt valdè expositæ, v.g. fructus ad viam publicam, *v. Less. l. c.*

IV. Plus item, si quis à diversis, vel ab uno interpolatim, parva & plura furetur, *v. Less. l. c. n. 46.*

DUBIUM III.

Quam graviter peccet, qui multa minuta furta committit?

Resp. Hic quoq; quantitas læsionis, vel damnificationis, quæ fit proximo, & quam fur intendit, est mensura quantitatis peccati, *v. Less. l. c. Sancti. l. 7. c. 21.* Unde resolves.

I. Si quis ex occasione tantum furatur, sive uni, sive pluribus, modicum, non intendens notabile aliquid acquirere, nec proximo graviter nocere, singulis furtis non peccat graviter, neq; ea simul

sum-

sumpta unum mortale constituunt: postquam tamen ad quantitatem notabilem pervenit, eam detinendo mortaliter peccare potest, *Less. d. 7. Sanch. l. 7. c. 21. Bon. q. 8. p. 2.* Verum & hoc mortale evitabit, si vel tunc restituere non possit, vel animum habeat paulò post restituendi ea saltem, quæ tunc accipit, *Gran. Dian. p. 3. t. 6. R. 25.*

II. Si autem per plura parva furta uni vel pluribus facta, habeat intentionem paulatim ditescendi, vel inferendi grave damnum, peccat graviter ea intentione: ac licet executio singulorum sit tantum venialis ex se, ut tamen substet tali intentioni, est continuata executio peccati mortalis, *Less. l. 2. c. 12. d. 7. Sanch. l. c.* quia nocent graviter Reipub. & praxis illa valdè perniciofa est societati humana: v. g. si sartor particulas panni à diversis surripiat, si mercatores utantur brevioribus ulnis, &c. Interim hi excusantur subinde à gravi peccato, 1. ex eo, quod dictum est casu primo. 2. Si id faciant, ut se servant indemnes, quia aliàs non lucrarentur, vel pretium augere deberent, & tunc non invenirent emptores. *Rosella V. emptio.* 3. si aliàs non habeant, unde se vel suos alant.

III. Si plures simul, vel successivè, plura furta parva alicui faciant, quæ simul sumpta graviter illi noceant, tunc si alter de altero non sciat, nullus peccat graviter, v. g. si viatores ex vinea unam alteramve uvam rapiant & comedant: etsi hoc licere dicat *Govar. Valerius & Ripa contra Dian. p. 3. t. 6. R. 20.* si autem singuli conspirent, singuli graviter peccant. Si denique de se mutuo sciant, nullus tamen alteri sit causa furti, probabilius est

non

non esse mortale, ut docet *Less. Tann. &c.* contra *Suar. Vasq. v. Bon. l. c.*

DUBIUM IV.

Quid sentiendum de furtis domesticorum, vel amicorum?

Resp. Licet verè furtum sit, si uxor, liberi, amici, servi, patrifamilias invito, quid auferant, plerumque tamen major quantitas requiritur, ut sit mortale, cum plerumque hic dominus, aut non rationabiliter invito, aut saltem minus invito sit, ut ab his, quam ab aliis auferatur. Vel etsi valde invito sit; sæpè tamen id fiat, non tam ratione rei acceptæ, quàm modi accipiendi clam; aut ratione finis, ob quem accipitur, v. g. ad ludendum, potandum, &c. v. *Cajet. V. Furtum, Less. l. c. 12. n. 76.* Unde resolves.

I. Uxor graviter peccat, si notabilem summam accipiat invito marito, etiam ex dote, vel bonis communibus, quia licet media pars ad eam spectet, maritus tamen habet usum fructum illius partis, ideoq; teneretur ad restitutionem *Trul. l. 7. c. 6. d. 8. n. 7. &c.*

II. Similiter peccat graviter maritus contra iustitiam, cum obligatione restituendi, si aliquid notabile uxori surripiat absque eius consensu, ex bonis ipsius paraphernalibus, vel aliis propriis, si quidem libera eorum administratio ipsimet uxori competat; quia par est ratio mariti & uxoris, quoad bona propria. v. *Villalob. tom. 2. t. 13. Trul. l. 6. c. 1. d. 9.*

III.

III Uxor potest dare eleemosynam & mune-
ra, secundum consuetudinem aliarum mulierum
istius loci & conditionis, etiamsi maritus eleemo-
synas omnes illi prohibeat: quia consuetudo hoc
jus ei tribuit, quo maritus eam privare non po-
test. *Ibidem num 3. Dian. p. 1. s. 3. R. 23. & p. 5. t. 8.*
R. 34. ubi cum Molin. & 10. aliis docet, posse
eam nescio marito dare vigesimam partem an-
nuicensus vel lucri, eò quòd hoc pertineat ad
decentiam status, & maritus irrationabiliter sit in-
vitus. Hinc etiam potest cum Abigail modera-
tas eleemosynas dare, ut mariti conversionem
impetret, vel ne Deus illum puniat, *Vasq. Bon.*
Regin. & alii 10. contra Còn. Sc. v. Dia. p. 2. l.
16. R. 23. & p. 5. t. 8. R. 34.

III, Uxor potest bona expendere, marito ab-
sente vel fatuo: quia tunc ad illam spectat, admi-
nistratio domus. Item quæ acquirit sua indu-
stria, item paraphernalia, hoc est, bona, quæ præ-
ter dotem marito allatam, sibi reservavit, *Trul. l. c.*
& ceteri communiter.

IV. Non peccat uxor, subducendo aliqua, vel
compensationis causa, si vir sit prodigus, quia is
tunc facit uxori injuriam, partem ipsius profun-
dendo: vel pro victu, vestibus, cæterisque sibi vel
familie necessariis, quæ mariti sæpe intelliguat,
& frustra ab illis peterentur. *Bon. Trul. l. c.*

V. Uxor, si ejus pater, mater, vel proles ex alio
matrimonio sit pauper, ita ut miserè secundum
statum suum vivat, & maritus eis noluit succur-
rere, potest ex bonis suis propriis, vel etiam ex
communibus; (dummodò post mortem viri
omnia

omnia computet in sua parte) eis subvenire quia jure naturæ tenetur eos alere, & maritus in id consentire. *Nov. Palaus. Less. l. 2. c. 12. d. 14. Dia. p. 5. t. 8. R. 34.* ubi illam potestatem extendit ad fratres & sorores, quod etiam *Less. l. c. & Trul. l. 6. c. 1. d. 9* judicant probabile.

VI. Filius peccat graviter, invitis parentibus notabilem summam accipiens, qualis non semper est, secundum *Less. c. 12.* si filius patri prædiviti duos vel tres, imo secundum *Sanch.* quinque vel sex aureos furetur, eò quòd parens sit minus invitus, & filius sit aliquid patris. Unde non tenebitur ad restitutionem, nisi fortè cohæredibus graviter noceat.

VII. Si filius notabilem summam expendat in res turpes, aut vanas, contra voluntatem parentum, ex pecunia sibi suppeditata ad usus honestos, putat *Less. c. 12. dub. 13.* cum peccare mortaliter, etsi excuset è restitutione, si pater rogatus facile condonaturus putetur.

VIII. Si filius, v. g. mercatoris, vel cautionis administrat bona parentis, potest à patre exigere salariam, quantum dare deberet extraneo: & si id impetrare non possit, vel exigere non audeat, potest clam accipere. Ita probabiliter *Laym. l. 3. f. 5. t. 4. c. 8. Dian. p. 4. t. 4. R. 66.*

IX. Etsi famuli in esculentis, & poculentis, quæ domo exportant, aut divendunt, graviter peccent, quæ tamen ipsi domo consumunt, in iis facilius (uti & Religiosi) excusantur; cum in his dominus, aut Prælatus sæpè tantum sit invitus quoad modum accipiendi clam, non quoad rem,
Quod

Quod tamen timeri posset, si extraordinaria acciperentur, *Laym. Escob. & Less. l. 2. ca. 14. d. 8. num. 48.* Ubi docet quod furta minima famulorum ex comestilibus, quæ claudi non solent, non coalescant, si non ad vendendum, sed comedendum tantum accipiantur.

X. Cum à gravi peccato furtum domesticum non potest excusari, tunc uxor tenetur restituere ex paraphernis, filius ex castrensibus, vel quasi, vel si ea non habet, post mortem patris afferre in divisionem hæreditatis, (si quantitas rei ablata sit valde magna, nec pater restitutionem tacite vel expresse dimiserit.) Famuli verò, si sine magna difficultate restituere non possint, jubeantur compensare officiis & obsequiis extraordinariis, quantum possunt, *Laym. l. 3. tr. 5. part. 3. c. 2.*

CAPUT. II.

DE RESTITUTIONE.

DVBIVM. I.

Quid sit Restitutio, & qui teneantur ad eam.

Resp I. Restitutio est actus justitiæ ad salutem necessarius, necessitate præcepti, quo reparatur damnum proximo illatum per injuriam, ita ut radix restitutionis non sit quævis læsio proximi, v.g. contra charitatem, &c. in quibus non habet jus quod violetur, sed ea tantum, quæ est contra justitiam, in qua proprie injuria infertur, hoc est,

L 2. læditur